

At samle – og at dele ud

Apoteker Sibbernsen og hans bøger

Af Christian Kaaber

Apoteker Sibbernsens Saxobog. Saxos Danmarkshistorie gennem Tiderne i Text og Billeder hedder den, en ståtelig bog på 174 sider i lille folioformat, udsendt af C.A. Reitzels Forlag i 1927. Nogen sjældenhed er den ikke i danske antikvarier her 90 år efter udgivelsen. Med en lang indledende tekst af Det Kongelige Biblioteks daværende chefbibliotekar, litteraturhistorikeren Carl S. Petersen, korte præsentationer og en lang række glimrende billeder præsenteres de skiftende former, Saxos Danmarkskronike har haft gennem tiderne, fra de ældste bevarede middelalderlige pergamentfragmenter, de forskellige udgaver fra 1514 og frem af den latinske tekst, samt rækken af danske oversættelser fra Anders Sørensen Vedels fra 1575 til Grundtvigs fra 1818. Blandt billederne bemærker man uvilkårligt gengivelser af prægtige bøger, der i følge underteksten tilhører Apoteker A.E. Sibbernsen, Vester Skerninge. Hvem var manden bag denne usædvanlige og storstilede historieformidling?

Albert Eduard Sibbernsen kom til verden 18. juni 1850 i Nyborg, hvor

Apoteker Sibbernsen nyder solen med sin trofaste papegøje på skulderen. Fuglen fungerede både som selskab for ham og som nattevægter i apoteket, hvor den sad lige inden for døren. Foto: Johnny Anthon Wichmann / BILLED-BYROET.

hans far var overhornblæser. Byen fungerede frem til 1869 som fæstning, og faderen hørte til blandt de lavest rangerende underofficerer. Albert var den ældste i en søskendeflok på seks, tre drenge og tre piger, som voksede op i beskedne, men trygge kår. Faderen gjorde begge de sønderjyske krige

med og udnævntes ved demobiliseringen efter nederlaget i 1864 til arrestforvarer i Nyborg, embedsmand med funktion og anseelse. Takket være gode evner, flid og nøjsomhed fortsatte børnene denne sociale opdrift: Alle kom de i skole og klarede sig siden godt i livet – den ældste og den yngste søn i særdeleshed. De tre døtre blev gift, den næst yngste søn Harald fik en hæderlig karriere ved Statsbanerne, men yngstebror Ingvar kom efter realskolen på kontor for efter endt læretid at søge lykken i USA. Her arbejdede han sig frem til at blive finansmand og opbygge en kolossal formue. Ingvar Sibbernsen genså aldrig sit gamle land, men bevarede en livslang veneration for fødebyen. Han var tæt knyttet til sin ældste storebror Albert, som han brevvekslede livligt med. De to delte – på meget forskellig vis – kulturelle interesser og satte sig varige spor i Nyborg.

Også Albert Sibbernsen kom i realskolen og tog præliminæreksamen. En egentlig akademisk uddannelse var udelukket; forældrenes midler rakte ikke til at forsørge ham gennem et årelangt studieforløb. Vejen frem blev farmacie; i 1865 kom han i lære på Nyborg Apotek, hvor han i 1869 aflagde praktisk prøve og blev exam.pharm. I fire år arbejdede han derefter på forskellige apoteker, hvor han sparede op af sin løn, så han efter at have aflagt prøve i latin på

Odense Katedralskole kunne finansiere sine studier ved Den pharmaceutiske Læreanstalt i København. Herfra dimitteredes han i 1875 som cand.pharm. med topkarakter. I de følgende mange år arbejdede han ved forskellige københavnske apoteker. Sibbernsen, der hele livet var en høj og spændstig mand og kombinerede motionsdyrkelse med en asketisk og sund levevis, giftede sig aldrig, men kastede hele sine kolossale energi i sit farmaceutiske virke – og i sine talrige interesser.

Fra barndomshjemmet har han utvivlsomt medbragt en solid kulturel prægning sammen med en dybt følt kærlighed til Danmarks historie. Årene i København gav ham rig mulighed for at dyrke sine interesser, uanset om det var for kunst, musik, arkæologi eller historie. Og det var i disse år, han begyndte at samle. Billedkunst, mønter, naturalier – herunder dyrekranier af forskelligste art – og bøger. Bøger om hans interessefelter og ikke mindst prægtige og sjældne bøger.

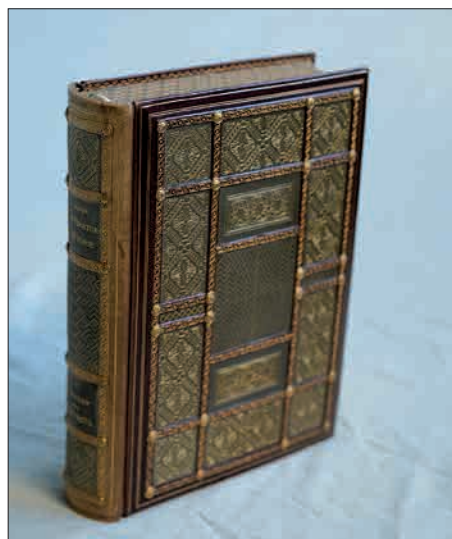
Albert Sibbernsen var udadvendt af natur og satte tydelig pris på at tage aktivt del i kulturlivet. Han knyttede kontakter inden for alle sine interessefelter – kontakter, han udbyggede og plejede resten af livet. Han var udstyret med en høj grad af kvalitetssans, og det prægede hans bogsamling. Den blev ikke stor af omfang; til gengæld blev der kræset om hvert enkelt eksemplar: Sibbern-

sen blev tidligt en god kunde hos flere af sin tids bedste københavnske bogbindere, og strømmen af bestillinger fortsatte, da apotekeren flyttede tilbage til Fyn.

Sibbernsens liv fik nemlig for alvor format, da han i 1903 blev selvstændig og erhvervede apoteket i Vester Skerninge på Sydfyn. Vester Skerninge Apotek var oprettet i 1888 og beskrives af apotekeren og digteren Mads Nielsen (ham med den jublende sang »En lærke letted« fra befrielsen i 1945) som det »vel nok paa den Tid mest monumentale Landsbyapotek i hele Landet«. ¹ Det store og anselige hus ligger stadig med et lille anlæg foran ud til landevejen mellem Svendborg og Faaborg, ² men rummer ikke længere byens apotek. Mads Nielsen, der kom til at arbejde for Sibbernsen og siden efterfulgte ham som indehaver af apoteket, tegnede siden et levende portræt af sin ikke helt almindelige principal: »Hvad han arbejdede med, blev, som det skulde være, men det skete ikke uden mange Genvordigheder. Han var ikke af dem, der gik stille med Dørene, han vidste, hvad han vilde, og den parlamentariske Omgangstone lærte han aldrig«. ³

Da Mads Nielsen i 1924 tilknyttedes apoteket, herskede den da 74-årige Sibbernsen enevældigt over stedet og var for længst blevet en skikkelse, man bemærkede og regnede med. Apotekeren havde i flere omgange

sat fysisk præg på sine omgivelser, først ved at få opstillet en bronzeafstøbning af Thorvaldsens Hebe i et lille anlæg foran apoteket. Og da sognets beboere i 1920 ønskede at sætte genforeningen med Sønderjylland et varigt minde, stillede Sibbernsen – i kraft af sit omdømme som historiekundig – i spidsen for komitéen. Han dækkede langt de fleste udgifter og bestemte, at mindesmærket skulle udformes som en stendysse og opstilles på en grund, han ejede i tilknytning til apoteket. Indvendinger om, at indskriften ikke kunne ses fra landevejen, og at dyssen rent æstetisk var utidssvarende, fejdedes så håndfast af bordet, at sogne-

Figur 1. Sibbernsen havde to sæt af P. Hansens Illustreret dansk Litteraturhistorie fra 1886: Et jævnt daglig til brug og et i overdådige pragtbind med righoldig forgyldning og malet, ciseleret snit, silkeforsatser samt påsatte ornamenter i messing. Foto: Johnny Anthon Wichmann / BILLEDBYROET.

rådet overvejede at opstille et andet genforeningsminde i byen. Det skete dog ikke, og dyssen, der til Sibbernsens død var hans personlige ejendom, står der endnu, ligesom sagens akter med hans egenhændige påskrift *Vester Skjerninges Gienforeningsmonuments Jammers Minde* stadig ligger blandt hans papirer.⁴ Genvordighederne afholdt absolut ikke Sibbernsen fra at fortsætte som mæcén.

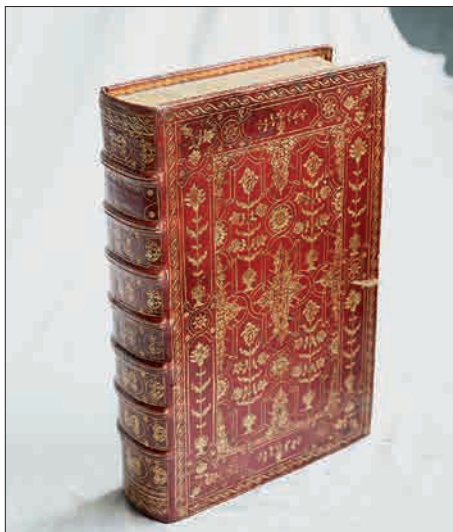
Bøgerne satte som Sibbernsens øvrige samlerområder et særligt præg på apoteket. Med Mads Nielsen træder vi indenfor en dag sidst i 1920'erne: »Ved Indgangen til Apoteket sad en Papegøje i sit Bur og skingrede op, hver Gang der kom en Kunde; inde i Officinet hang Kraniet af en Narhval med to vældige Stødtænder; rundt i Huset var der anbragt andre Hovedskaller, baade Lækat og Flodhest var repræsenterede.«⁵ Albert Sibbernsen forenede kærlighed til kirke og kristendom med en ret bogstaveligt taget darwinisme. »Havestuen var Husets Helligdom,« fortæller Mads Nielsen, »den fik ingen uværdig Lov at betræde; der opbevaredes de sjældneste Bøger og Samlingerne af Frimærker og Mønter, og der sov Apotekerens Sommer og Vinter, skønt der hverken var indlagt Lys eller Varme. Over Sengen var Kraniet af en Orang-Utang, for at han hver Morgen kunde hilse paa sin Stamfader.«⁶

Om hvad kunne man så se i apotekerens havestue? Sibbernsens bog-

samling var, som allerede nævnt, ikke stor. Den afspejlede hans mange interesser: Nogle få bøger om rejser, især til Grønland og en hel del bøger om natur, herunder i særlig grad om Danmarks fugleliv. Sibbernsen var personlig bekendt af ornitologen Otto Helms og modtog dennes bøger med dedikation. Han abonnerede på E.T. Lehn-Schiølers stort anlagte pragtværk om de danske fugle, der forblev en torso på tre store bind, smukt illustreret af Johannes Larsen, hvis pragtfulde træsnit af et edderfuglepar prydede en af hjemmets vægge. Blandt Sibbernsens naturbøger fandtes nogle af hans største skatte: Tycho Brahes storslået illustrerede privattryk *Astronomiae instauratae mechanica*, udgivet i Wandsbek 1598 efter astronomens flugtliggende afrejse fra Hven. I denne yderst sjældne bog skildrer han sine instrumenter og fysiske rammer på Uraniborg. Sibbernsen købte sit eksemplar, hvor enkelte billeder er erstattet af kopier, af landets dengang førende antikvar Ejnar Munksgaard, som han sent i livet kom til at samarbejde med på andre måder end at aftage pragtbøger. Af samtidige Tycho Brahe-værker ejede Sibbernsen også et samlingsbind med de to værker *Epistolarum astronomicarum* (1603-1610) og *De Mundi ætherei recentioribus phænomenis. Liber Secundus* (1610). Førstedelens astronomiske journaler er delvis trykt på Uraniborg på Hven, fuldført i Prag,

og færdigtryk i Frankfurt. Bogen har siden tilhørt astronomen Peder Horrebø, der var elev af Ole Rømer. Så bliver det ikke meget bedre.

Albert Sibbernsen var særdeles interesseret i nordisk arkæologi, historie og kunst, og bøger om disse områder udgør tyngden i hans bogsamling. Bortset fra Saxo, som vi vender tilbage til, samlede Sibbernsen ikke i dybden. Han erhvervede snarere højdepunkterne. Det gælder også hans samling af dansk digtekunst, der ligesom de øvrige kategorier viser, at Sibbernsen fokuserede på middelalderen, renæssancen og barokken. Guldalderen repræsenteres bedst af Blicher – Sibbernsen fik sit eksemplar af den højt skattede udgave af

Figur 2. Niels Slanges storværk Den Stormægtigste Konges Christian den Fierdes Historie fra 1749 stod hos Sibbernsen i dette pragtfulde samtidige helbind af rødt skind med overdådig forgyldning. Foto: Johnny Anthon Wichmann / BILLEDBYROET.

Trækfuglene fra 1914 med Johannes Larsens sublime træsnit indbundet i et elegant helbind af mørkegrønt gedeskind med rig forgyldning af Carl Petersens Enke, en af hans foretrukne bogbindere. Han ejede bøger af og om Holberg, men det er tydeligvis Kingo og Leonora Christina Ulfeldt samt reformationsårhundredet, der har sagt ham mest.

Danmarks historie synes at have været Sibbernsens største passion. Han ejede et godt eksemplar af oldforskeren Ole Worms banebrydende værk om de danske runesten, *Danicorum monumentorum libri sex*, som ofte bundet sammen med to andre bøger af Worm. Også pragtværket *Museum Wormianum* trykt i Leiden 1655 om Worms private kunstkammer, kimen til det danske museumsvesen, fandt vej til Vester Skerninge. Niels Slanges store biografi om Christian 4. fra 1749 stod hos Sibbernsen i et pragtfuldt samtidigt helbind af rødt skind med overdådig forgyldning, og det store tragiske danske 1600-tal rundes af med den latinske udgave af Samuel Pufendorfs storværk om svenskekongen Carl 10. Gustavs krige, spækket med dygtigt udførte kobberstik af blandt andet det hårdt hjem søgte Danmark.

Ejnar Munksgaard formidlede også en anden af Sibbernsens største skatte, et unikt bogværk: *Danske Kongers Autografer fra Kong Hans til Christian X*. Et prægtigt helbind af rødt kalveskind med rig forgyldt dekora-

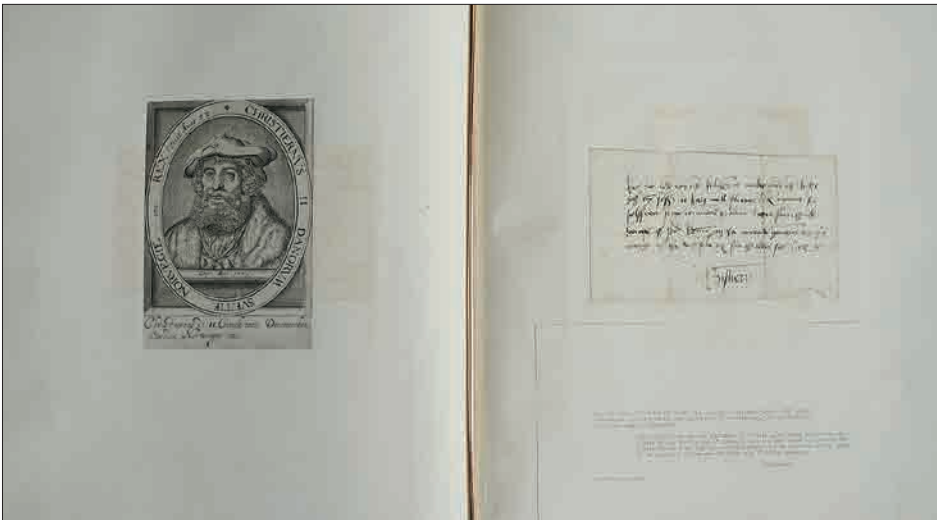

Figur 3. En af juvelerne i Sibbernsens samling er dette unikke store samlingsbind med danske kongers grafiske portrætter og autografer fra kong Hans til kronprins Frederik (9.). Bogen er skabt for Sibbernsen af Levin & Munksgaard. Kong Hans-dokumentet mangler segl og signatur, ligesom Frederik I glimrer ved sit fravær. En autograf lod sig ikke skaffe. Foto: Johnny Anthon Wichmann / BILLEDBYROET.

tion, udført af mesteren Anker Kyster, med et grafisk portræt samt et originalt signeret dokument af næsten samtlige danske konger fra 1481 til Sibbernsens egen tid – sidste bidragyder er daværende kronprins Frederik (9.). Samlingen indeholder et enestående egenhændigt brev fra Christian 2. fra 1523 til ægtefællen dronning Elisabeth. Munksgaard har arbejdet på at få rækken komplet: Af et vedlagt brev fremgår det, at Rigsarkivet siger nej til at bortbytte autografer fra Christian 1. og Frederik 1.

Albert Sibbernsen brændte for sine bøger, og hans passionerede indstilling til livet gjorde indtryk på omgivelserne. »Han var en blodrig Renæssancetype, altid i ustadig Ligevægt, højt oppe eller langt nede, med brat-

Figur 4. Opslaget med Christian 2. i omfatter et godt, næsten samtidigt kobberstik af kongen samt et enestående egenhændigt brev fra denne til dronning Elisabeth, skrevet i skæbneåret 1523. Den slags sager lod sig i 1920'erne skaffe fra opløste tyske fyrstesamlinger. Foto: Johnny Anthon Wichmann / BILLEDBYROET.

te og voldsomme Udsving,« fortæller Mads Nielsen. »Han rummede uforligelige Modsætninger i sig, han kunde med Udtalelser, der absolut ikke var i Samklang med Katekismussen, og et Øjeblik efter folde sine Hænder og synge: »Lille Guds barn, hvad skader dig«. Han kunde være mere grovkornet end gamle Holberg, selvom der var Damer til stede, og han kunde citere Christian Winther og Paludan-Müller, Kingo og Brorson, saa der blev Stilhed i Stuen som under en Andagt«. ⁷ Sibbernsen levede et liv omgivet af skønhed og kulturelle frembringelser af ypperste slags. Han havde midler til at skaffe sig bøger, de fleste andre bogsamlere måtte og må nøjes med at drømme om. At han følte taknemlighed over sine gode kår, ytrede han helt åbenlyst: »Paa sidste side i Omsætningsbogen stod det lille Ord Tak skrevet med hans ejendommelige hastige Haandskrift«, ⁸ bemærkede Nielsen.

Men noget nagede. »Han gik og puslede med sine Kaktus og sine Samlinger og tog selv alle Nattevagter og Søndagstjenester,« huskede Mads Nielsen. »Det hændte dog ikke saa sjældent, at han fik Besøg af Folk, ofte kendte Navne, der vilde hilse paa ham og se hans Seværdigheder. Da kunde han folde sig ud og være meget charmerende; men Dagen derpaa var han i det sorteste Humør, utilnærmelig og skældte sig selv ud for en gammel Idiot og Klovn til Grin for de kloge, Sker-

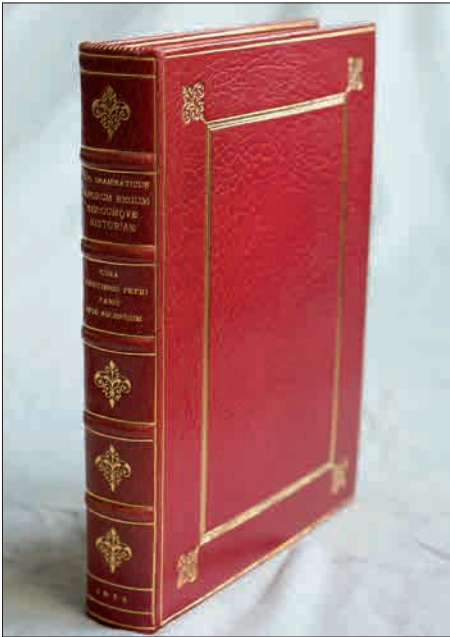

Figur 5. Sibbernsen ejede Christiern Peder-sens skelsættende 1514-udgave af Saxos Danmarks-kronike i dette fornemme samtidige hellæderbind med rig blindpræget dekoration og tresidet guldsnit... Foto: Johnny Anthon Wichmann / BILLEDBYROET.

santsønner, der vilde omgaas med Generaler«. ⁹

Sin taknemlighed over den materielle succes, Sibbernsen oplevede, lod han som nævnt komme sine nærmeste omgivelser til gode. Anlægget foran apoteket med Thorvaldsens Hebe-skulptur skænkede han allerede i 1910 til Vester Skerninge. ¹⁰ Byen blev også betænkt med et ligkæpel, ligesom forsamlingshuset blev restaureret og udsmykket for apotekerens regning. »Med sig selv var han yderst nøjsom,« fortæller Mads Nielsen, »men blev han grebet af en

Sag, var han gavmild til den yderste Grænse«. ¹¹ Fødebyen Nyborg lå ham meget på sinde, og fra 1909 begyndte han sammen med sin bror Ingvar at sysle med en storstilet plan om at skabe et kulturhus her. Ideen kom fra Ingvar, der også var i stand til at levere det enorme kapitalgrundlag. Indholdet skulle komme fra Albert, der i givet fald skulle skænke sine samlinger til byen. I 1914 fik planerne fysisk form, da Ingvar med Albert som mellemmand købte borgmester Mads Lerches gård fra 1601. Efter en langvarig restaurering åbnedes den smukke bindingsværksgård i 1917 for offentligheden med

Figur 6. ... og i dette magnifikke bind, han selv fik formgivet som en stiliseret version af et renaissancebind, han havde forelsket sig i. Foto: Johnny Anthon Wichmann / BILLED-BYROET.

byens folkebibliotek i stueetagen og museum på første sal. ¹² Sibbernsen havde da givet bindende tilsagn om, at Nyborg Bibliotek skulle være hans universalarving.

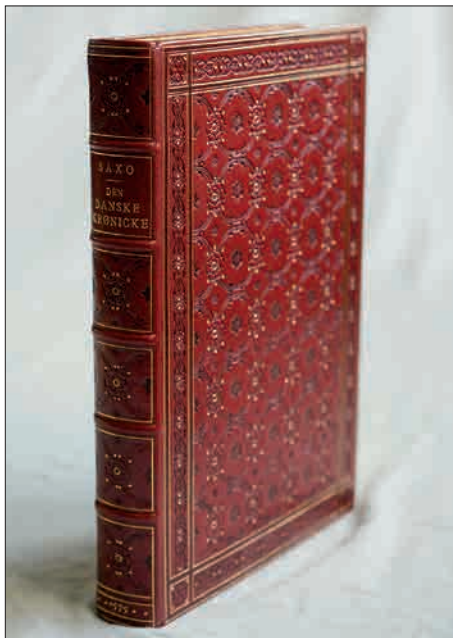
Apotekeren var blevet grebet af folkeoplysningen og gav den sin egen specielle form. De mest monumentale og kostbare boganskaffelser kom i stand i hans sidste år, og samtidig fandt han en måde, hvorpå han i levende live kunne dele sine mest elskede bøger med et stort publikum.

Sibbernsen var dybt optaget af Saxo Grammaticus og opbyggede en formidabel samling af Saxo-bøger. Af Christiern Pedersens første trykte udgave fra Paris 1514, der sikrede Danmarkskrøniken for eftertiden, ejede han hele to eksemplarer: Et i samtidigt hellæderbind med rig blindpræget dekoration og tresidet guldsnit og et andet i et pragtfuldt helbind af rødt kalveskind med forgyldning, udført af Carl Petersens Enke efter Sibbernsens egne instruktioner. I Emil Hannovers bog *Kunsthæderlige gamle Bogbind indtil 1850* (som han ejede et pragteksempplar af) havde han set et pragtbind, der omkring 1520 var lavet til den navnkundige franske bibliofil Jean Grolier. ¹³ Denne ejede ikke Saxos krønike, men hvis han havde gjort, kunne bindet have lignet Sibbernsens. Saxos latinske originaltekst udkom yderligere to gange inden år 1600, i Basel 1534 og i Frankfurt am Main i 1576. Sibbernsen havde selvfølgelig begge, og især 1534-udgaven med træskårne

vignetter tilskrevet Hans Holbein er en pragtbog i et smukt samtidigt hel-læderbind med rig blindpræget dekoration.

Saxos Danmarkskronike hørte i begyndelsen til på det internationale bogmarked og vakte behørig opsigt over hele Europa. Først i 1575 blev den oversat til dansk, af Anders Sørensen Vedel. Denne skelsættende renæssancebog ejede Sibbernsen i et fantastisk eksemplar med en stor egenhændig dedikation fra Vedel til renteskriver Peder Hansen Svendborg. Den svenske mesterbogbinder Gustav Hedberg har forsynet den med et prægtigt helbind af rødt

Figur 7. Dette pragteksemplar af Anders Sørensen Vedels danske udgave af Saxos Danmarkskronike fra 1575 er indbundet af den svenske mester Gustav Hedberg. Foto: Johnny Anthon Wichmann / BILLEDBYROET.

skind med forgyldt og blindpræget dekoration og tresidet guldsnit. Sibbernsen erhvervede bogen på auktionen over Knud Scavenius' bogsamling i marts 1923 for den dengang nette sum af 720 kroner.

Sibbernsen samlede de danske og internationale udgaver af Saxo op til sin egen nutid, altid i smukke eksemplarer. I 1926 kontaktede han forlæggeren Axel Sandal, der ledede C.A. Reitzels forlag og boghandel i København: Var det noget at udgive en smukt udstyret bog med billeder og tekstuddrag, der belyste Saxo-kronikens udformning gennem tiderne? Udgifterne skulle han nok selv dække. Til hans store glæde svarede Sandal ja. Og som det allerbedste støttede overbibliotekar Carl S. Petersen fra Det Kongelige Bibliotek projektet aktivt – »ja, her mangler jeg Ordet!« skrev Sibbernsen til Sandal.¹⁴

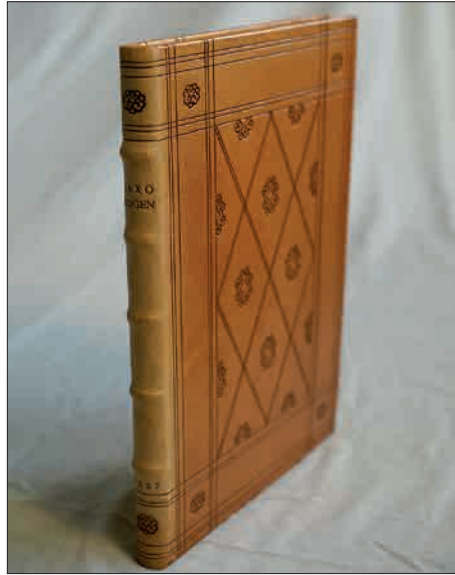
Ord manglede han nu ikke, mens bogen tog form. Han blandede sig i stort og småt til forlæggerens udtalte frustration. Sandal stod på sit, og bogen udsendtes med pomp og pragt som »Et nationalt Billedværk« i april 1927. Den fik flot omtale, og en stolt Sibbernsen lod trykke den svenske historiker Nils Ahnlunds overstrømmende anmeldelse fra Svenska Dagbladet som et separat ark, der kunne indsættes i udvalgte eksemplarer af bogen. Hele brevvekslingen omkring dens tilblivelse, diverse prøvetryk og cirkulærer lod han binde ind i et smukt pergamentbind. Til

sig selv fik han indbundet et pragteksemplar i pergament med håndmalet rigsvåben på forpermen, ligesom han ejede bogen i et dejligt brunt hellæderbind med dekorationer af Joakim Skovgaard. Axel Sandal sendte ham bogen i et smukt pergamentbind med følgende dedikation: »De skal ikke være ked af ikke at være med i alt Arbejdet med Bogen. Hemmeligheden i Verden er Ideen, Initiativet, Energien, medens det er lettere at finde Udformere. Tak for alt godt Samarbejde med Saxobogen«.

Samarbejdet fortsatte da også i et par omgange. I 1930 udsendte Reitzel, i smukt udstyr, Victor Madsens afhandling *Et Saxoproblem Angers-Fragmenterne og Christiern Pedersen*.

Figur 8. Apotekeren ejede sin egen Saxobog i flere forskellige pragtbind. Dette er udført af pergament med det danske våben håndmalet på forpermen ... Foto: Johnny Anthon Wichmann / BILLEDBYROET.

Figur 9. ... mens dette elegante hellæderbind har blindprægede dekorationer efter forlæg af Joakim Skovgaard. Foto: Johnny Anthon Wichmann / BILLEDBYROET.

Supplement til Apoteker Sibbernsens Saxobog. Udført paa Bekostning af Apoteker Sibbernsen. Blandt læg og lærd var Sibbernsen vokset sammen med Saxo, og stor må hans glæde have været, da Lis Jacobsen, lederen af Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, i 1931 sendte ham første bind af selskabets monumentale tekstkritiske udgave af krønikens latinske tekst. I forordet omtaler Jørgen Olrik Sibbernsens udgiverindsats i anerkendende vendinger.

I mellemtiden havde Sibbernsen sponsoreret udgivelsen af nogle helt andre tekster fra dansk middelalder: *Peder Laales Danske Ordsprog. Foranlediget af Apoteker A.E. Sibbernsen og besørgt af Dr.phil. Aage Hansen*

og *Underbibliotekar Chr. Behrend* udkom hos Reitzel i 1929, i samme format som Saxobogen. Sibbernsens eget eksemplar fik et elegant helbind af brunt gedeskind med rig forgyldning og tresidet guldsnit, udført af Petersen & Petersen, ligesom korrespondence og prøvetryk blev smukt indbundet og stillet ved siden af.

Sibbernsen støttede på samme tid udgivelsen af Det Danske Sprog- og Litteraturselskabs smukke faksimileudgave af Christian 3.s bibel (1550) og modtog i november 1928 et eksemplar i den smukke forlagsindbinding, der fint imiterer et samtidigt hellæderbind med rullestempler, med sine egne initialer i guld på forpermen og med stor dedikation fra Lis Jacobsen med »vor bedste Tak, fordi han ved sin Rundhaandethed og sin Kærlighed til dansk Litteratur har muliggjort dette Værks Fremkomst«.

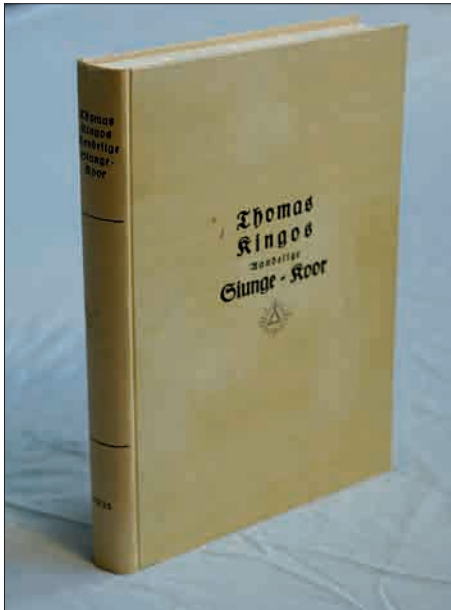
Forlaget bag bogen var Levin & Munksgaard, hvis leder, Ejnar Munksgaard, Sibbernsen havde kendt i en årrække i dennes egenskab af antikvar på den store klinge. Munksgaard havde ligesom Sibbernsen arbejdet sig op fra små kår og med uddannelsen som boghandler som ballast skabt sig et stort navn som en vidtfavnende og særdeles vidende bogmand, der både virkede som antikvar, boghandler og videnskabelig forlægger i sit store hus i Nørregade i København.

Hver for sig fostrede Sibbernsen og Munksgaard en idé, som sidstnævnte endte med at realisere for førstnævntes

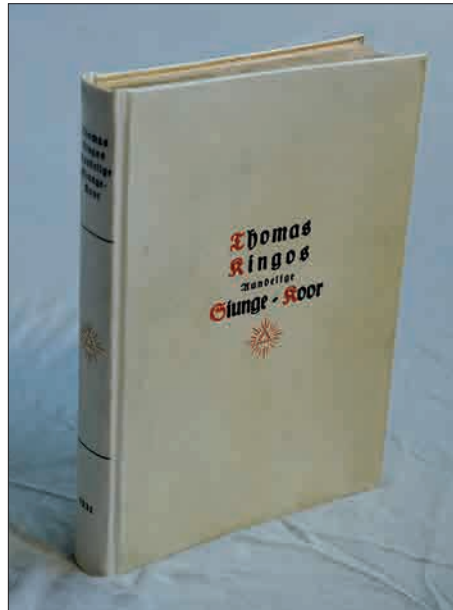
penge. Island, der da stadig var i personalunion med Danmark, fejrede i 1930 tusindåret for oprettelsen af Altinget. Ideen bestod i, med jubilæet som anledning, at udsende en pragtudgave af Flatøbogen, et af de væsentligste islandske håndskrifter fra tidlig middelalder. Pergamentmanuskriptet, der dengang lå på sin plads i Det Kongelige Bibliotek i København, blev fotograferet i alle detaljer og gengivet side for side, ganske som håndskriftgengivelserne i Sibbernsens Saxobog. Munksgaard ønskede at appellere til et internationalt publikum og udsende bogen på engelsk, *Flateyjarbók (Codex Flateyensis) MS. No. 1005 fol. In the Old Royal Collection in The Royal Library of Copenhagen*. En stor, tung foliant blev den, og Sibbernsens samling berigedes med et eksemplar i forlagets luksusindbinding med pergamenttryk med påmalet islandsk flag, med en stor, taknemlig dedikation fra Munksgaard.

Munksgaard var ikke sen til at tænke i en serie tilsvarende udgivelser, og allerede det følgende år udkom *Codex Wormianus (The Younger Edda). MS. No. 242 fol. in The Arnamagnean Collection in the University Library of Copenhagen* hos Levin & Munksgaard, ligeledes finansieret af Sibbernsen. Hans eksemplar har samme fornemme udstyr som Flatøbogen og er selvfølgelig forsynet med en stor håndskrevet taksigelse fra Munksgaard.

Efter at have finansieret de opsigtsvækkende islandske håndskriftsværker kastede Sibbernsen sin energi og sine

Figur 10. Sibbernens udgave af Thomas Kingos Aandelige Siunge-Koor udsendes i dette statelige papirbind ... Foto: Johnny Anthon Wichmann / BILLEDBYROET.

Figur 11. ... som Sibbernens selv fik eftergjort i pergament med håndmalet titel. Foto: Johnny Anthon Wichmann / BILLEDBYROET.

penge i to bøger med relation til sit elskede danske 1600-tal. I 1931 udsendte Levin & Munksgaard *Thomas Kingos Aandelige Siunge-Koor. Indledning af Professor Dr.theol. J. Oskar Andersen. Noterne ved Mag.art. M.H. Pedersen. Udgivet af Apoteker A.E. Sibbernens*. Her var ikke tale om faksimilegengivelser, men om en stort anlagt og meget smukt udstyret udgave af Kingos andagts-digtbøger fra 1674 og 1681, forestået af tidens mest fremtrædende kirkehistoriker. Sibbernens personlige bidrag var gengivelsen af et kobberstykke Kingo-portræt fra hans samling, som også omfattede et af pirattrykkene af Sjungekorene, der er næsten lige så sjældne som originaludgaverne. Forlaget udsendte bogen i

et smukt papirbind. Sibbernens fik sit eget eksemplar indbundet i pergament med håndmalede dekorationer magen til forlagsbindet.

Fotografisk gengivelse af originalhåndskrift er til gengæld det centrale i den smukke lille foliant *Den fangne Grevinde Leonora Christina Jammers Minde. Facsimile-Udgave, bekostet af Apoteker A.E. Sibbernens. Forord af Otto Andrup*, som Levin & Munksgaard udgav senere i 1931. Omkring nytår 1920 var det lykkedes for Otto Andrup, direktør for Frederiksborgmuseet, at få hjembragt originalmanuskriptet til Jammersmindet sammen med andre håndgribelige minder om Leonora Christina fra Ulfeldternes østrigske ef-

terkommere til museet i Hillerød. At få den færdige bog i hånden blev en af de sidste glæder, tilværelsen undte den gamle apoteker. Den 26. september 1931 døde Albert Sibbernsen uventet og pludseligt, i øvrigt kun fem dage efter sin bror Ingvard i det fjerne Omaha.

Apotekerens sidste vilje, i første omgang nedfældet i forbindelse med brødrenes store gave til Nyborg i 1917, blev nu fulgt til punkt og prikke, og Nyborg Bibliotek overtog hele hans mangfoldige bohavede. De mange dyrekranier og andre naturalier fordeltes på byens skoler; møntsamling, møbler og billeder havnede på biblioteket og var med til at sætte skub i planerne om at bygge et helt nyt bibliotekshus til byen. Den nye bygning, en perle inden for dansk

funktionalistisk arkitektur, stod færdig i 1939, og i den forbindelse overtog kommunen biblioteksdriften – og arvegodsset fra apotekeren, herunder hans mageløse bogskatte.

Apoteker Sibbernsen præger stadig, omend i mindre grad, Nyborg Bibliotek, hvor hans smukke møbler og en del billeder pryder chefkontoret. Biblioteket har passet smukt på den kostelige bogsamling, der i det daglige er forsvarligt under lås og slå. »Skersantsønnen« og renæssancemennesket fandt sine bedste glæder blandt bøgerne, der også sikrede ham den anerkendelse blandt »generalerne«, han higede efter, foruden et navn, der vil leve, så længe der findes bøger – i Nyborg og i Danmark.

Litteratur:

Hahn-Thomsen, Preben, »Habent sua fata libelli. Den fynske mæccén apoteker Sibbernsen (1850-1930)«, *Fynske Årbøger 1972* (1972), s. 81-92.

Jensen, Nils Åge, *Arrestforvarerens drenge – brødre og mæccener*. Arrestforvarerens drenge – og andre historier om Nyborg Bibliotek (2002).

Nielsen, Mads, *Den gamle apoteker fortæller*, Søren Lunds Forlag 1956.

¹ Nielsen 1956, s. 122.

² Fåborgvej 80A.

³ Nielsen 1956, s. 128

⁴ Hahn-Thomsen 1972, s. 86.

⁵ Nielsen 1956, s. 131.

⁶ Nielsen 1956, s. 132.

⁷ Nielsen 1956, s. 133.

⁸ Nielsen 1956, s. 133.

⁹ Nielsen 1956, s. 134.

¹⁰ Hahn-Thomsen 1972, s. 84.

¹¹ Nielsen 1956, s. 134.

¹² Jensen 2002, s. 21ff.

¹³ Hannover nr. 31. Jvf. kopi af brev fra Sibbernsen (1926) til Axel Sandal i forfatterens besiddelse.

¹⁴ Jvf. kopi af brev fra Sibbernsen (1926) til Axel Sandal i forfatterens besiddelse.